

ניתוח עלות מקורות ההון של בנקים ושל גופים חוץ-בנקאיים

כתיבה: נעם בוטוש, כלכלן | אישור: עמי צדיק, מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי

עריכה לשונית: מערכת דברי הכנסת

תאריך: י' בסיוון תשפ"ג, 30 במאי 2023

סקירה כלכלית

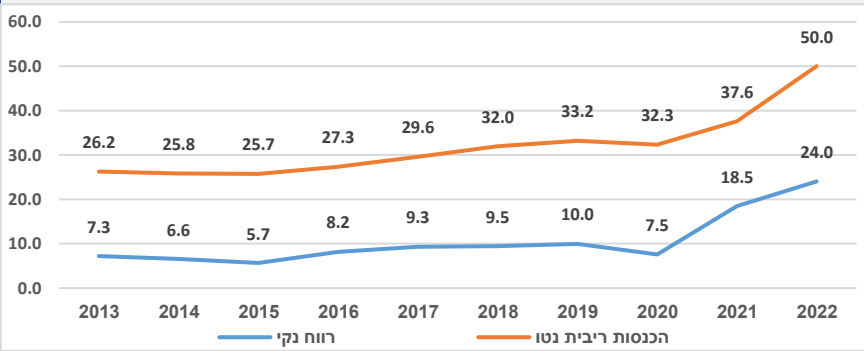
תוכן העניינים

1	תמצית	
2	עלות מקורות ההון של הגופים הבנקאיים	1.
2	יתרות פיקדונות וחסבונות עו"ש	1.1
3	ריביות על פיקדונות	1.2
7	תמסורת עליית ריבית בנק ישראל על ריבית הפיקדונות	1.3
7	פערי ריביות והמרווח הפיננסי	1.4
9	תוצאות מערכת הבנקאות	1.5
11	ניתוח מקורות ההון של הגופים הבנקאיים	1.6
13	הלוואות מוניטריות	1.7
14	חברות כרטיסי האשראי וארנקים דיגיטליים	2.
14	תוצאות חברות כרטיסי האשראי	2.1
15	עלות מקורות ההון של חברות כרטיסי האשראי	2.2
16	ארנקים דיגיטליים	2.3

תמצית

מסמך זה נכתב לבקשת יושב-ראש ועדת הכלכלה, חה"כ דוד ביטן, לקראת דיון בוועדה ב-31 במאי 2023, בנושא: עלות מקורות ההון והשפעתה על הפחתת התחרות בין הבנקים לחברות כרטיסי אשראי. במסמך מוצג ניתוח של הרכב מקורות ההון של הבנקים ועלותם, בהשוואה לגופים חוץ-בנקאיים.

האינפלציה במשק ועליית ריבית בנק ישראל מאז אפריל 2022 הובילה לגידול חד ברווחיות הבנקים. בתרשים להלן

הכנסות מריבית נטו ורווח נקי של הבנקים בשנים האחרונות. אפשר לראות כי בשנת 2022 הכנסות מריבית נטו היו **50 מיליארד ש"ח** – גידול של כ-**33%** לעומת 2021, והרווח הנקי היה **24 מיליארד ש"ח**, גידול של **30%** לעומת 2021.

את התחרות בשוק האשראי הקמעונאי (משקי בית ועסקים קטנים) אפשר לקדם בכמה דרכים, לרבות הגדלת התחרות בשוק הבנקאי (למשל עידוד כניסת בנקים חדשים לשוק, ויצירת ביטוח פיקדונות מנדטורי למטרות יציבות, אשר תרמה גם לתחרות, כמקובל ברוב המדינות המפותחות) והגדלת האיום התחרותי מחוץ לשוק הבנקאות (Contestability). בשוק האשראי החוץ-בנקאי פועלים גופים שונים, לרבות חברות כרטיסי אשראי וחברות ציבוריות המגייסות הון במגוון דרכים – לרבות גיוס אג"ח בבורסה וגופים נוספים. עם זאת, למרות הגידול בנתח האשראי החוץ-בנקאי מסך האשראי בשנים האחרונות, עדיין יש פערים בין עלות גיוס הון של הבנקים לבין עלות גיוס הון של הגופים החוץ-בנקאיים. בעשורים האחרונים **רוב הרפורמות בענף הבנקאות נעשו בתחום האשראי ועמלות הבנקים, ופחות בתחום הפיקדונות.**

בלוח שלהלן אפשר לראות את מקורות ההון של חמשת הבנקים הגדולים לפי משקל ועלות: כ-**87%** ממקורות ההון

מקור הון (בנקים)	מיליארדי ש"ח	משקל	עלות
פיקדונות הציבור	1,196	86.9%	1.34%
אג"ח	101	7.3%	5.02%
הלוואות מבנק ישראל	35	2.5%	0.06%
אחר	44	3.2%	1.26%
סך הכול	1,376	100%	1.41%

הם פיקדונות הציבור, בעלות ממוצעת של **1.34%**.

בלוח הנוסף אפשר לראות את מקורות ההון של שתי חברות כרטיסי אשראי (מקס וישראכרט) לפי משקל ועלות: כ-**86%** ממקורות ההון הם אשראי מתאגידים בנקאיים, בעלות

ממוצעת של **2.78%**. כלומר, עלות ההון של הבנקים לגיוס כספים לשם מתן אשראי היא כמחצית מעלות ההון של

חברות כרטיסי אשראי. יש לציין כי עליית הריבית במשק מאז אפריל 2022 הובילה לעלייה בריביות על פיקדונות ולהסטת כספים מעו"ש לפיקדונות נושאי ריבית – שינויים

מקור הון (כרטיסי אשראי)	מיליוני ש"ח	משקל	עלות
אשראי מתאגידים בנקאיים	4,597	86.2%	2.78%
אגרות חוב	739	13.8%	2.57%
סך הכול	5,336	100%	2.75%

שהובילו לעלייה בעלות מקורות ההון של הבנקים ולהקטנת הפער מול חברות כרטיסי האשראי.

לסיכום, מבנה שוק הפיקדונות בישראל הוא ריכוזי ויש בו יתרון תחרותי משמעותי לבנקים על פני מתחרים חוץ-בנקאיים בשוק האשראי, בגין יכולת גיוס עלות במחיר נמוך מהמתחרים החוץ-בנקאיים באופן ניכר.

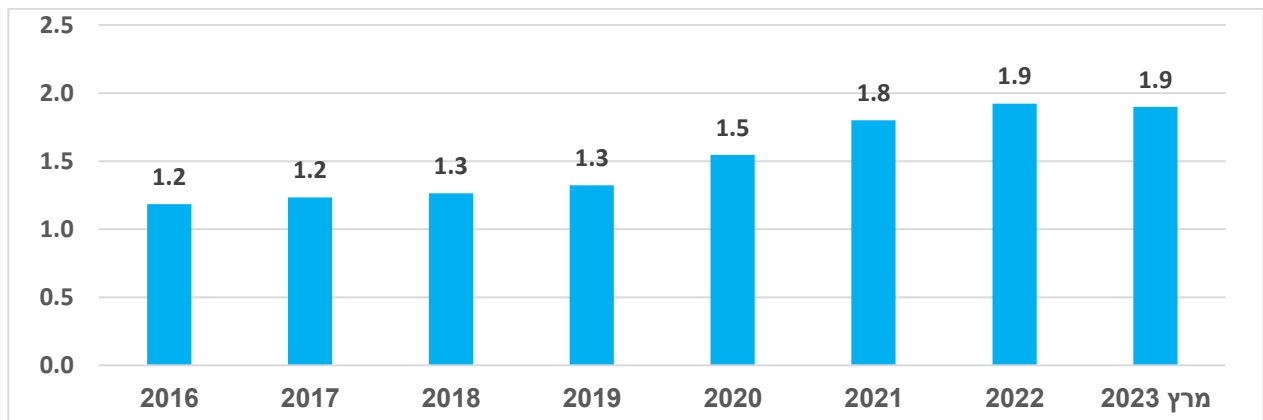
1. עלות מקורות ההון של הגופים הבנקאיים

מקורות ההון העיקריים של הגופים הבנקאיים הם בעיקר פיקדונות הציבור וגיוסי אג"ח בשוק ההון. נוסף על כך, בנקים מקבלים הלוואות מהבנק המרכזי. בסעיפים הבאים מובאים נתונים על מקורות ההון.

1.1 יתרות פיקדונות וחשבונות עו"ש

בתרשים 1 להלן מוצגות יתרות פיקדונות הציבור בתקופה מדצמבר 2016 עד מרץ 2023.

תרשים 1: יתרת פיקדונות הציבור במערכת הבנקאית (בטריליוני ש"ח, סוף תקופה)¹

מהתרשים אפשר לראות כי במרץ 2023 יתרת פיקדונות הציבור במערכת הבנקאית הייתה כ- **1.9 טריליון ש"ח** – גידול של כ-**60.5%** בהשוואה לסוף 2016. עיקר הגידול חל בשנים 2020–2021 – גידול של כ-**38%**, בעיקר בגין גידול בפיקדונות שאינם נושאי ריבית, כלומר, יתרת עו"ש. גורמים עיקריים לגידול בפיקדונות היו:²

- החשש של הציבור מהפסדים בשוק ההון, והסטת כספים מאפיק זה לכספים נזילים. נוכח זאת, ניכרו בשנת 2020 פדיונות של קרנות נאמנות.
 - במהלך משבר הקורונה הממשלה הגדילה משמעותית את הוצאותיה לשם תמיכות במשקי בית ועסקים, דבר שהגדיל את הכספים הנזילים שלהם, המשתקפים בחשבונות עו"ש (חלק מהפיקדונות).
 - במהלך משבר הקורונה בנק ישראל פעל להגדלת הנזילות במשק באמצעות רכישת אג"ח ממשלתיות בשוק המשני, רכישת יתרות מט"ח והלוואות מוניטריות.
- פיקדונות הציבור נחלקים לשלושה סוגים: פיקדונות לזמן קצוב נושאי ריבית; פיקדונות לפי דרישה נושאי ריבית; פיקדונות שאינם נושאי ריבית. בלוח 1 להלן מוצגים פיקדונות הציבור, בחלוקה לפי סוגי פיקדונות אלה ולפי קבוצה בנקאית, בשנים 2021–2022.

¹ בנק ישראל, [מידע שוטף על תאגידי בנקאיים](#), לוח ה'1 – פיקדונות הציבור, הפעילות בישראל, כניסה: 28 במאי 2023. הפיקדונות המוצגים בתרשים כוללים את משקי הבית, הלקוחות העסקיים ותושבי חוץ.

² בנק ישראל, [סקירת מערכת הבנקאות לשנת 2020](#), מאי 2021, עמ' 107–111.

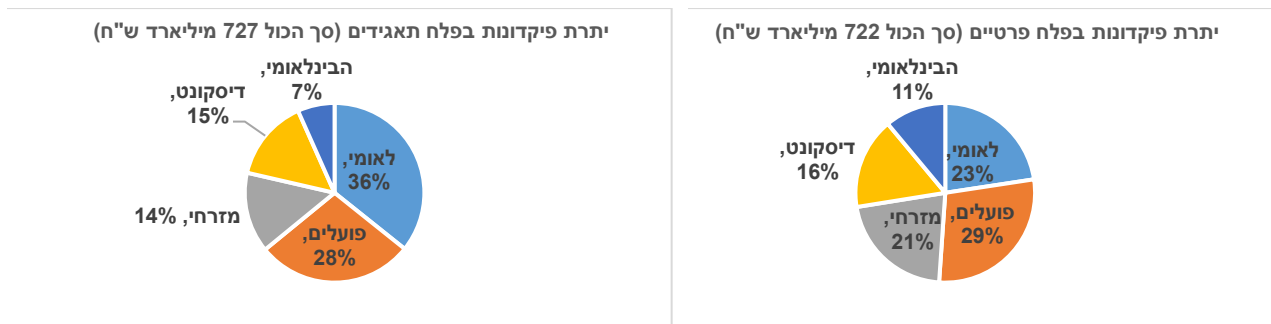
לוח 1: פיקדונות הציבור לפי סוג הפיקדון ולפי קבוצה בנקאית, 2021-2022 (במיליארדי ש"ח)³

סך פיקדונות		נושאי ריבית לזמן קצוב		נושאי ריבית לפי דרישה		שאינם נושאי ריבית		בנק
2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	
557.1	537.3	237.9	144.1	184.7	217.1	134.5	176.1	לאומי
532.6	525.1	202.6	135.9	136.6	154.1	193.3	235.0	פועלים
344.5	307.9	212.3	156.4	43.5	47.2	88.7	104.4	מזרחי טפחות
292.3	260.9	147.2	107.5	90.4	78.7	54.7	74.7	דיסקונט
168.3	153.4	86.7	53.5	25.9	31.4	55.7	68.6	הבינלאומי
14.3	12.5	11.4	9.3	0.8	0.9	2.1	2.2	ירושלים
1,909.0	1,797.1	898.2	606.8	481.9	529.3	528.9	661.0	סך הכול
100.0%	100.0%	47.0%	33.8%	25.2%	29.5%	27.7%	36.8%	משקל מסך הפיקדונות
6.2%		48.0%		-9.0%		-20.0%		שיעור שינוי 2021-2022

מהלוח אפשר ללמוד כי נכון לסוף 2022 סך פיקדונות הציבור התפלג כך: **27.7%** הם פיקדונות שאינם נושאי ריבית, **25.2%** פיקדונות נושאי ריבית לפי דרישה וכ-**47%** הם פיקדונות נושאי ריבית לזמן קצוב. מהשוואה לשנת 2021 אפשר ללמוד כי **חל שינוי מהותי בתמהיל הפיקדונות**: חל קיטון של כ-20% בפיקדונות שאינם נושאי ריבית (קיטון של כ-9 נקודות האחוז במשקלם); חל קיטון של כ-9% בפיקדונות נושאי ריבית לפי דרישה (קיטון של 4.3 נקודות האחוז במשקלם); חל גידול של כ-48% בפיקדונות נושאי ריבית לזמן קצוב (גידול של כ-13 נקודות האחוז במשקלם). שינוי זה בתמהיל הפיקדונות עשוי להיות מוסבר על ידי עליית ריבית בנק ישראל והריבית על הפיקדונות במהלך 2022 (כפי שמוצג בסעיף 2.2. להלן).

בתרשים 2 להלן התפלגות הפיקדונות הבנקאיים לפי פרטיים ותאגידים.

תרשים 2: התפלגות הפיקדונות הבנקאיים לפי פרטיים ותאגידים, נכון לסוף מרץ 2023⁴

אפשר לראות כי שני הבנקים הגדולים, לאומי ופועלים, שולטים בכ-**51%** מפיקדונות בפלח הפרטיים ובכ-**64%** בפלח התאגידים.

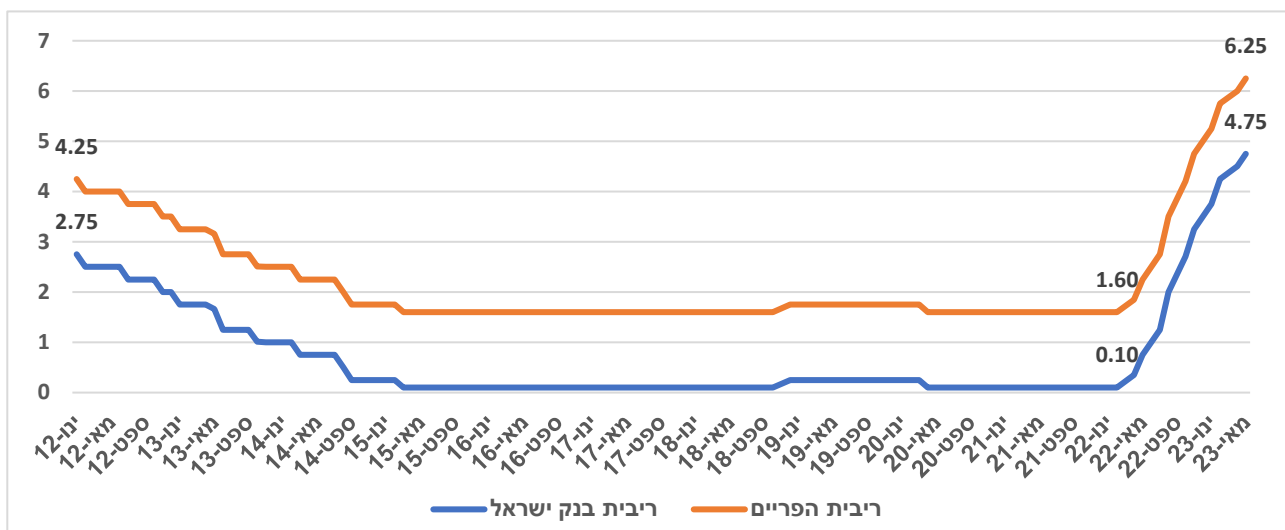
1.2 ריביות על פיקדונות

בתרשים 3 להלן מוצגת ריבית בנק ישראל וריבית הפריים בשנים 2012-2023.

³ הבורסה, דוחות כספיים של התאגידים הבנקאיים, כניסה: 28 במאי 2023.

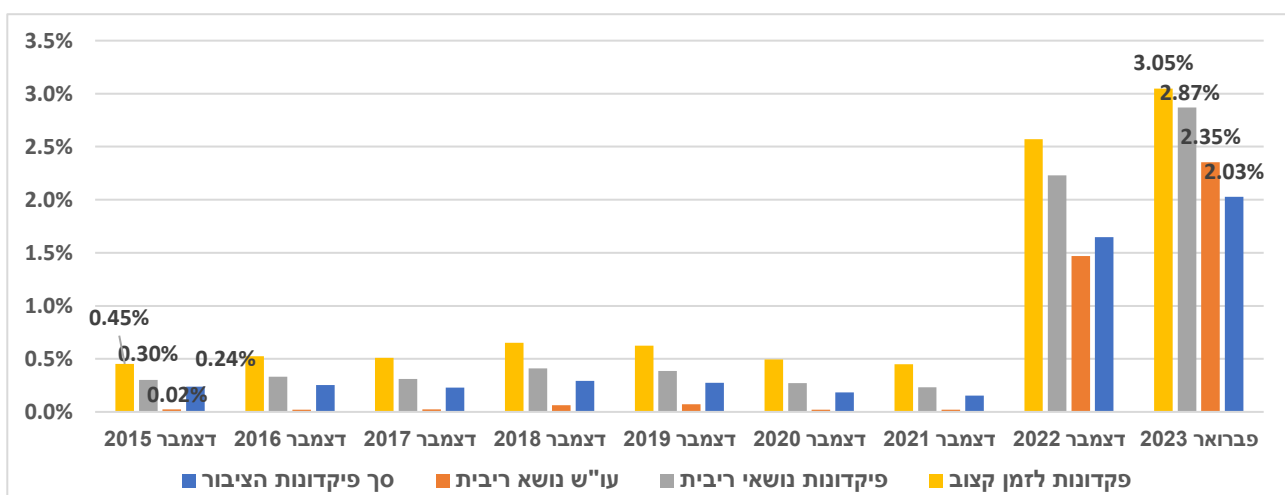
⁴ שם. תאגידים, לא כולל מוסדיים.

תרשים 3: ריבית בנק ישראל וריבית הפריים, 2012–2023 (באחוזים)⁵

אפשר לראות כי בשנים 2015–2021 ריבית בנק ישראל הייתה 0.1%–0.25%, ובתקופה אפריל 2022–מאי 2023 עלתה הריבית בצורה חדה מ-0.1% ל-4.75%. בהתאמה עלתה גם ריבית הפריים (ריבית בנק ישראל בתוספת 1.5%), המשמשת בסיס לריבית על חלק מהפיקדונות שמקבלים לקוחות הבנקים ולריבית על חלק מהאשראי שמשלמים לקוחות הבנקים. בתרשים 4 להלן מוצגת הריבית הממוצעת על פיקדונות הציבור, לפי סוג הפיקדון, בתקופה דצמבר 2015 עד פברואר 2023.

תרשים 4: הריבית הממוצעת על פיקדונות הציבור, לפי סוג הפיקדון⁶

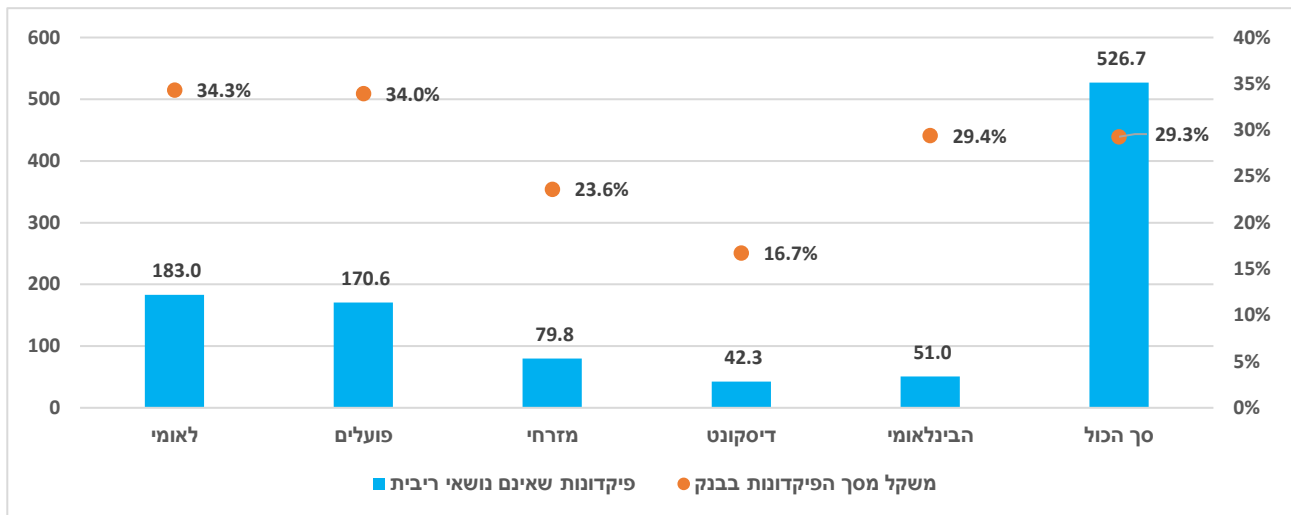
אפשר לראות כי נכון לפברואר 2023, הריבית על סך פיקדונות הציבור (נושאי ריבית ושאינם נושאי ריבית) היא 2.03%; הריבית על פיקדונות נושאי ריבית היא 2.87%; הריבית על עו"ש

⁵ בנק ישראל, [ריבית בנק ישראל](#), כניסה: 28 במאי 2023.

⁶ בנק ישראל, מידע שוטף על תאגידים בנקאיים, [לוח ז'1- העלות האפקטיבית הממוצעת על אשראי ופיקדונות הציבור במטבע ישראלי לא צמוד](#), מאי 2023.

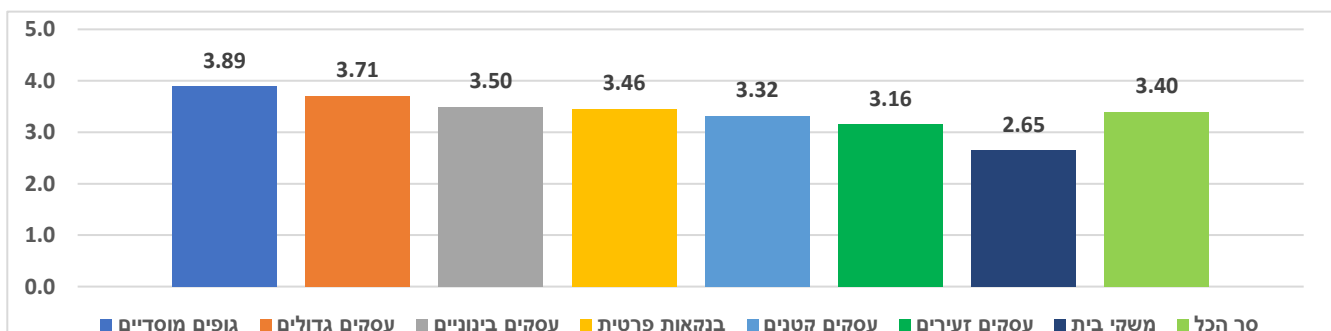
נושא ריבית היא **2.35%** והריבית על פיקדונות לזמן קצוב היא **3.05%**. יתר על כן, בהשוואה לסוף 2015 חלה עלייה משמעותית בריבית על כל סוגי הפיקדונות, בגין עליית ריבית בנק ישראל ועליית ריבית הפריים שכאמור הן הבסיס לקביעת הריבית על חלק מפיקדונות הציבור. בתרשים 5 להלן מוצגים פיקדונות שאינם נושאי ריבית ומשקלם בפיקדונות, לפי בנק.

תרשים 5: פיקדונות שאינם נושאי ריבית ומשקלם בפיקדונות לפי בנק, 31 במרץ 2023 (במיליארדי ש"ח)⁷

אפשר לראות כי נכון לסוף מרץ 2023 פיקדונות שאינם נושאי ריבית היו כ-**527 מיליארד ש"ח** – כ-**29%** מסך פיקדונות הציבור. בשני הבנקים הגדולים המשקל היה כ-**34%**. בתרשים 6 להלן מוצגת הריבית הממוצעת על פיקדונות לזמן קצוב, לפי מגזרי פעילות בפברואר 2023.

תרשים 6: הריבית הממוצעת על פיקדונות לזמן קצוב, לפי מגזרי פעילות, פברואר 2023 (באחוזים)⁸

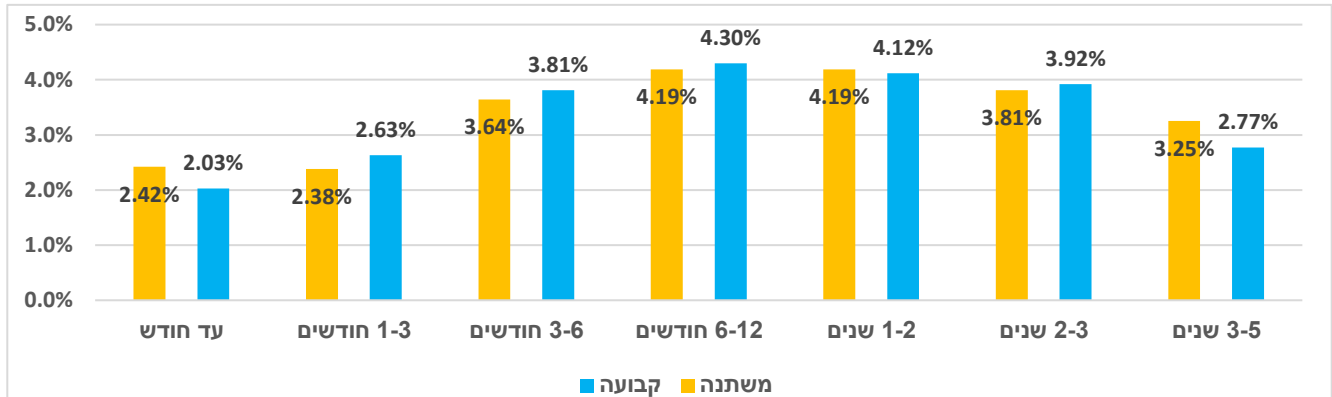
בתרשים אפשר לראות כי בפברואר 2023 הריבית הממוצעת על פיקדונות זמן קצוב הייתה **3.4%**. הריבית על פיקדונות למשקי הבית היא הנמוכה ביותר – **2.65%**. לעומת זאת, הריבית על פיקדונות של עסקים גדולים וגופים מוסדיים היא הגבוהה ביותר – **3.71%** ו-**3.89%** בהתאמה.

⁷ הבורסה, [דוחות כספיים של התאגידים הבנקאיים](#), כניסה: 29 במאי 2023. בבנק לאומי נערך סיווג מחדש במרץ 2023.

⁸ בנק ישראל, מידע שוטף על תאגידים בנקאיים, [פיקדונות לזמן קצוב שנתקבלו במהלך החודש לפי מגזרי פעילות – מגזר לא צמוד](#), מאי 2023.

בתרשים 7 להלן מוצגת הריבית על פיקדונות משקי הבית, לפי סוג הריבית ולפי תקופת הפיקדון.

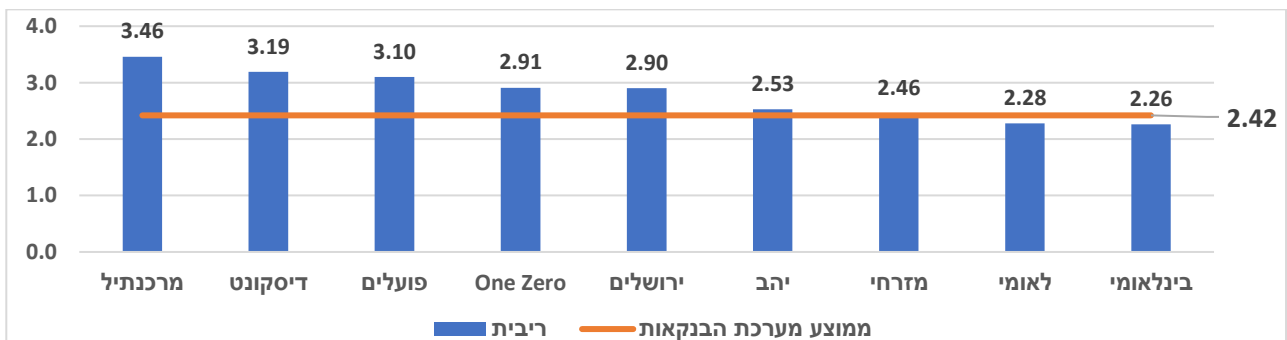
תרשים 7: הריבית על פיקדונות משקי הבית, לפי סוג ריבית ותקופת פיקדון, אפריל 2023⁹

בתרשים אפשר לראות כי ככל שתקופת הפיקדון ארוכה יותר כך הריבית על הפיקדון גבוהה יותר. עם זאת, הריבית הממוצעת – גם המשתנה וגם הקבועה – בעבור פיקדונות לתקופה של יותר משנתיים נמוכה יותר בהשוואה לריבית על פיקדונות לתקופה של חצי שנה עד שנתיים. נתון זה משקף את הציפיות לירידת ריבית בנק ישראל בטווח של יותר משנה-שנתיים.¹⁰

בחודש אפריל 2023 הופקדו כ-13.7 מיליארד ש"ח בפיקדונות משקי בית בריבית משתנה. מהם כ-5.3 מיליארד ש"ח הם לתקופת זמן של עד חודש.¹¹ בתרשים 8 להלן מוצגת הריבית על פיקדונות אלו, לפי בנק באפריל 2023.

תרשים 8: הריבית על פיקדונות משקי הבית בריבית משתנה (פיקדונות לתקופה של עד חודש)¹²

אפשר לראות כי יש הבדלים בריבית על פיקדונות בין הבנקים השונים: בבנק מרכנתיל הריבית על פיקדונות בריבית משתנה לתקופה של עד חודש הייתה 3.46% גבוהה בכ-1 נקודת אחוז מהממוצע ואילו הריבית בבנק הבינלאומי הייתה 2.26% – נמוכה מעט מהממוצע.

⁹ בנק ישראל, [השוואת ריביות על פיקדונות ועל אשראי](#), כניסה: 28 במאי 2023.

¹⁰ בנק ישראל, סקירת מערכת הבנקאות לשנת 2022, פרק ג', עמ' 20, מאי 2023.

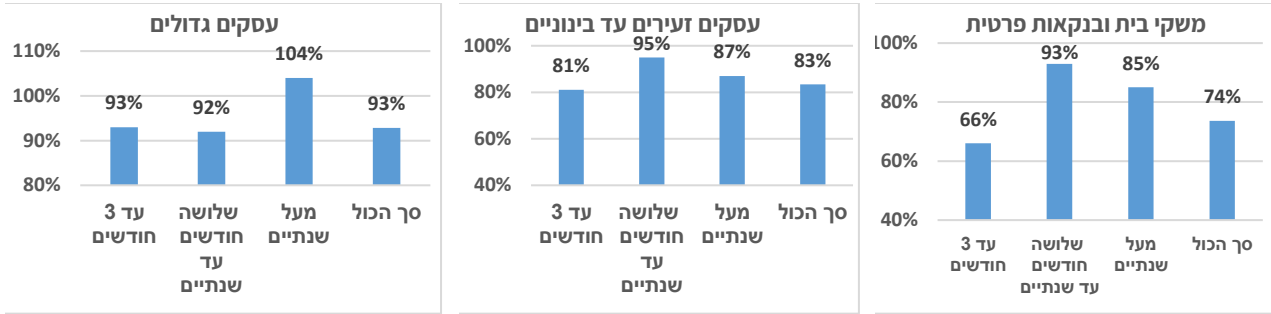
¹¹ בנק ישראל, [השוואת ריביות על פיקדונות ועל אשראי](#), כניסה: 28 במאי 2023.

¹² שם.

1.3 תמסורת עליית ריבית בנק ישראל על ריבית הפיקדונות

השפעת השינוי בריבית בנק ישראל על השינוי בריבית על הפיקדונות נקראת תמסורת. בתרשים 9 להלן שיעור התמסורת לפי פלח ותקופה.

תרשים 9: שיעור תמסורת עליית ריבית בנק ישראל על ריבית פיקדונות, לפי פלח ותקופה¹³

אפשר לראות בתרשים כי שיעור התמסורת בפיקדונות של משקי הבית ובנקאות פרטית – 74% – נמוך בהשוואה לפיקדונות המגזר העסקי ובפרט בהשוואה לעסקים הגדולים. לפי ניתוח של בנק ישראל, שיעור התמסורת בישראל גבוה יחסית למדינות מפותחות אחרות. שיעור תמסורת נמוך תלוי בשלושה גורמים: סביבת ריבית נמוכה, תקופות של עודפי נזילות וכוח שוק. ככל שכוח השוק של הבנקים גדול יותר כך צפוי ששיעור התמסורת יהיה נמוך יותר.¹⁴ נוסף על כך, שיעור התמסורת המוצג למשקי בית כולל בנקאות פרטית – משקי בית שיש להם תיק נכסים בשווי גבוה (המשתנה בין בנק לבנק). בחינת שיעור התמסורת בעבור משקי בית בנפרד מראה כי שיעור התמסורת של עליית ריבית בנק ישראל בתקופה מרץ 2022 עד פברואר 2023 היה כ-60%.¹⁵

1.4 פערי ריביות והמרווח הפיננסי

פער הריביות או המרווח הבנקאי הוא הפער בין הריבית שהבנקים משלמים על הפיקדונות (מקורות ההון שלהם) לבין הריבית על האשראי שהם נותנים (ההכנסות שלהם). אפשר לאמוד את פער או מרווח הריבית הבנקאית בכמה דרכים:

פער ריבית:

בין פיקדונות הציבור לבין האשראי לציבור אשר הלקוח רואה מול עיניו. בנק ישראל מפרסם מדי חודש נתונים על פער הריבית במגזר הלא-צמוד.

פער ריבית כולל:

ההפרש בין חלק ההכנסות מריבית על אשראי מיתרת האשראי (הנכסים), לבין חלק הוצאות המימון (הנובעות מריביות המשולמות על ידי הבנק בגין פיקדונות) מיתרת הפיקדונות (ההתחייבויות). את פער הריבית אפשר לבדוק במגזרי הפעילות השונים. נתון זה מתפרסם במסגרת הסקירות התקופתיות שמפרסמת חטיבת הפיקוח על הבנקים.

¹³ בנק ישראל, סקירת מערכת הבנקאות לשנת 2022, פרק ג', מאי 2023. משקי בית, לא כולל בנקאות פרטית.

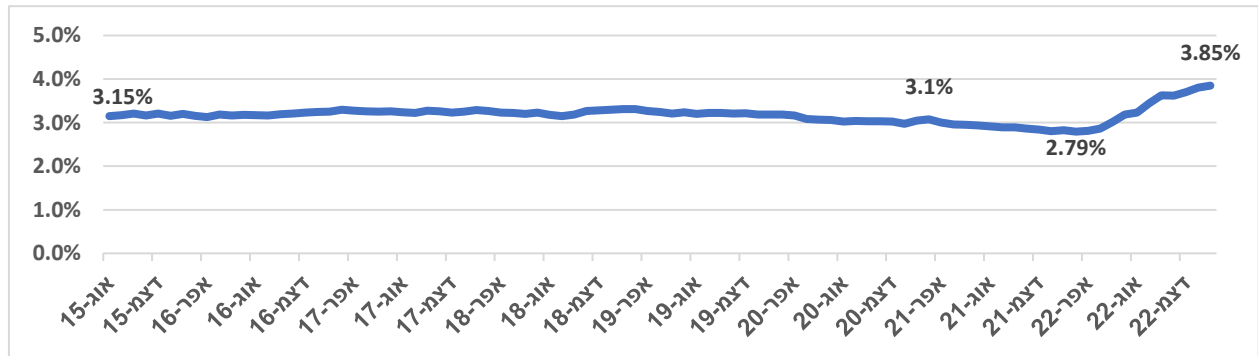
¹⁴ בנק ישראל, דוח שנתי 2022, תיבה ד'-2, התמסורת מהמדיניות המוניטרית לריבית הפיקדונות בישראל, מרץ 2023.

¹⁵ בנק ישראל, מידע שוטף על תאגידים בנקאיים, פיקדונות לזמן קצוב שנתקבלו במהלך החודש לפי מגזרי פעילות - מגזר לא צמוד, מאי 2023; עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

המרווח הפיננסי: הכנסות מימון נטו מסך הנכסים הכספיים המניבים ריבית (יתרת האשראי). נתון זה מתפרסם במסגרת הסקירות התקופתיות שמפרסמת חטיבת הפיקוח על הבנקים.

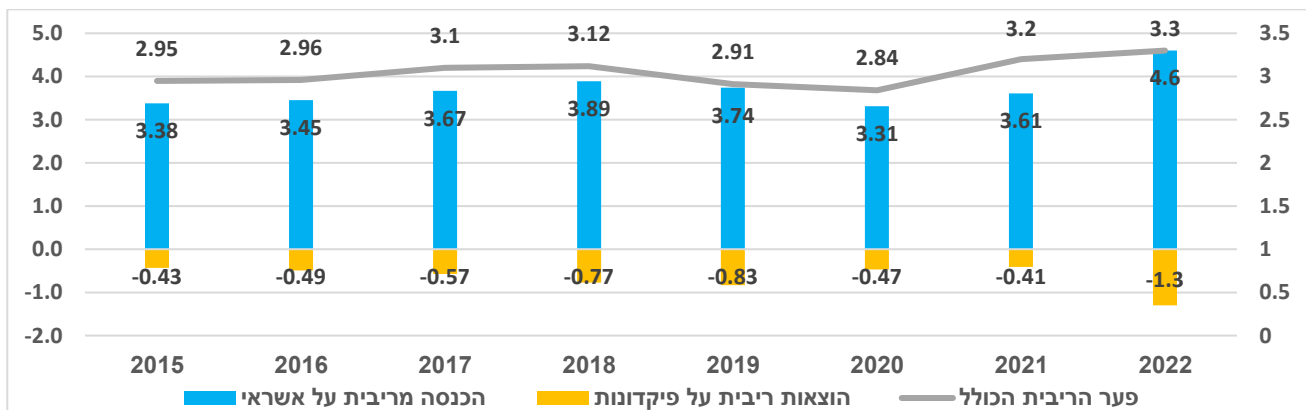
בתרשים 10 להלן מוצג פער הריבית, קרי ההפרש בין הריבית על אשראי לריבית על פיקדונות.

תרשים 10: פער הריבית בשנים האחרונות¹⁶

אפשר לראות כי פער הריבית עד לשנת 2021 היה כ-3.1% ולאחר מכן ירד עד 2.79% במרץ 2022. מאז תחילת גל העלאות הריבית על ידי בנק ישראל, באפריל 2022 ועד פברואר 2023, פער הריבית עלה ל-3.85% – עלייה של 1.06 נקודות האחוז. כלומר, התמסורת של עליית ריבית בנק ישראל הייתה ניכרת יותר בריבית על האשראי מאשר בריבית על פיקדונות ולכן **עליית הריבית על אשראי שניתן לציבור הייתה גבוהה מעליית הריבית על הפיקדונות באותה תקופה**. בתרשים 11 להלן מוצגים שיעור הריבית מהכנסה על אשראי לציבור, שיעור ההוצאה בעבור ריבית על פיקדונות הציבור וההפרש ביניהם – פער הריבית הכולל, בשנים 2015–2022.

תרשים 11: הכנסות ריבית מאשראי, הוצאות ריבית על פיקדונות ופער הריבית הכולל, 2015–2022¹⁷

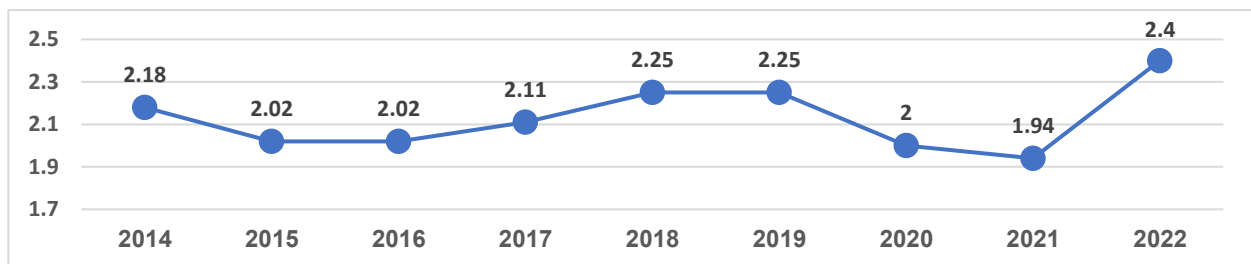
¹⁶ בנק ישראל, מידע שוטף על התאגידים הבנקאיים, **לוח ז'1 – העלות האפקטיבית הממוצעת על אשראי ופיקדונות הציבור במטבע ישראלי** לא צמוד, 31 באוקטובר 2022. ההפרש בין הריבית הממוצעת על סך האשראי לציבור בהשוואה לריבית הממוצעת על סך הפיקדונות לציבור כולל פיקדונות לא נושאי ריבית (עו"ש), במונחים שנתיים.

¹⁷ בנק ישראל, **סקירת מערכת הבנקאות בישראל למחצית שנת 2022**, נובמבר 2022; **סקירת מערכת הבנקאות לשנת 2022**, מאי 2023, עמ' 62.

בתרשים אפשר לראות כי החל משנת 2021 חלה עלייה בפער הריבית הכולל שהיה **3.2%** באותה שנה. בשנת 2022 המשיכה מגמת העלייה של פער הריבית הכולל ונכון לדצמבר 2022 הוא היה **3.3%** – הגבוה ביותר בשנים האחרונות. נציין כי בנטרול השפעת האינפלציה על פער הריבית הכולל, הוא ירד מעט בשנת 2022, בעקבות ה**עודף** בנכסי הבנקים (האשראי) שצמוד למדד על פני התחייבויותיו (הפיקדונות).¹⁸

בתרשים 12 להלן מוצג המרווח הפיננסי של מערכת הבנקאות בתקופה 2014–2022.

תרשים 12: המרווח הפיננסי במערכת הבנקאות, 2014–2022 (באחוזים)¹⁹

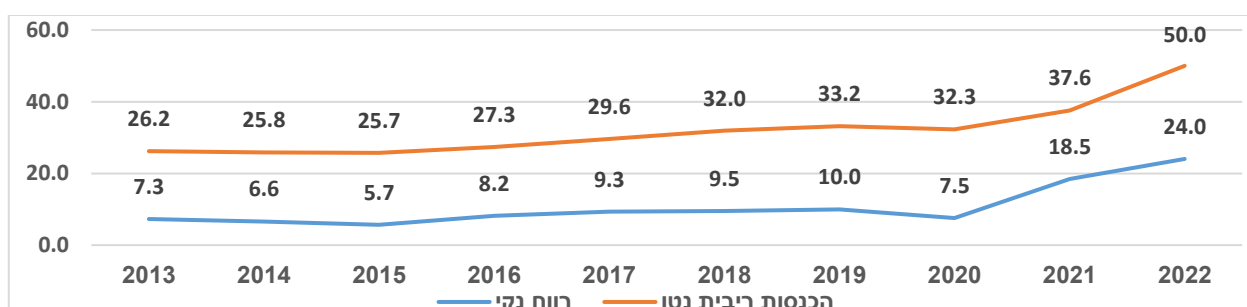

אפשר לראות כי לאחר שבשנים 2020–2021 חלה ירידה במרווח הפיננסי, בשנת 2022 חלה עלייה משמעותית ל-**2.4**. עליות אלו – של פער הריבית הכולל וגם של המרווח הפיננסי של מערכת הבנקאות – מוסברות, בין היתר, על ידי תוצאות מערכת הבנקאות (ראו להלן בסעיף 2.5).

1.5 תוצאות מערכת הבנקאות

בתרשים 13 מוצגים הכנסות ריבית נטו והרווח הנקי של מערכת הבנקאות בשנים 2013–2022.

תרשים 13: הכנסות ריבית נטו והרווח נקי של מערכת הבנקאות, 2013–2022 (במיליארדי ש"ח)²⁰

אפשר לחלק את השינוי שחל בשנים האחרונות בהכנסות הבנקים וברווח הנקי לשלוש תקופות:

- בשנים 2013–2019 (למעט 2015) הייתה עלייה מתמשכת בהכנסות ריבית נטו של **26.4%** ושל **37.7%** ברווח נקי.

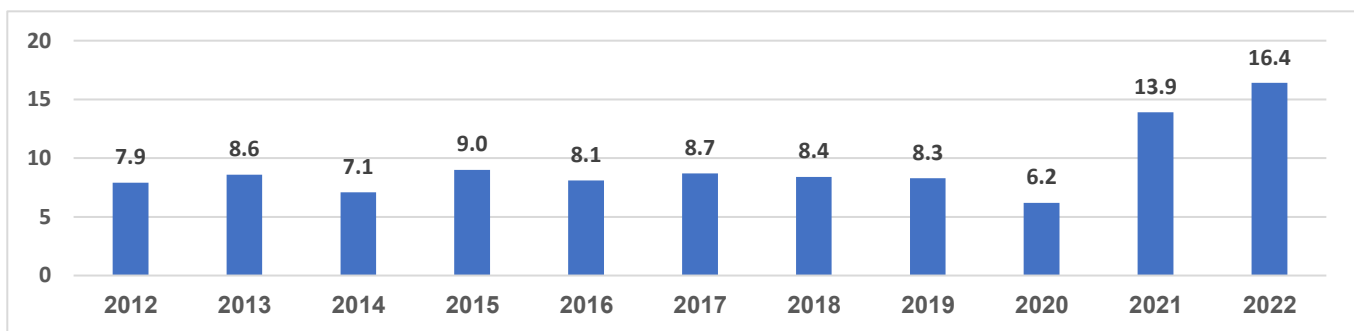
¹⁸ ש.ם.

¹⁹ בנק ישראל, [סקירת מערכת הבנקאות לשנת 2022](#), מאי 2023, עמ' 63. המרווח הפיננסי משקף את היכולת של מערכת הבנקאות להפיק רווח מתוך סך הנכסים המניבים הכנסות מימון.

²⁰ בנק ישראל, [מאגר סדרות](#), דוחות כספיים – בנקים, כניסה: 24 באפריל 2023.

- בשנת 2020, שבה התחיל משבר הקורונה, חלה ירידה של **2.6%** בהכנסות ריבית נטו וירידה של **24.4%** ברווח הנקי. הירידה ברווח הנקי נובעת בחלקה מהירידה בסך הכנסות הריבית. סיבה עיקרית נוספת לירידה היא העלייה בהוצאות בשל הפסדי אשראי שחלו בעקבות משבר הקורונה, אשר השפיע על יכולת ההחזר של לווים.²¹
 - **בשנים 2021–2022 חלה עלייה ניכרת בתוצאות מערכת הבנקאות.** כך, הכנסות ריבית נטו בשנת 2022 היו **כ-50 מיליארד ש"ח** – עלייה של **כ-51%** לעומת שנת 2019 (לפני הירידות בגין משבר הקורונה). הרווח הנקי של מערכת הבנקאות בשנת 2022 היה **כ-24 מיליארד ש"ח**, עלייה של **כ-141%** לעומת שנת 2019.
- בתרשים 14 להלן מוצגת התשואה להון לאחר מס של סך מערכת הבנקאות בשנים 2012–2022.

תרשים 14: התשואה להון (ROE) של מערכת הבנקאות, 2012–2022 (באחוזים)²²

אפשר לראות כי בשנת 2020 חלה ירידה בתשואה להון לרמה של **6.2%**. הירידה חלה בעקבות משבר הקורונה והירידה בפעילות הכלכלית במשק, שהייתה הנמוכה מאז המשבר הפיננסי העולמי בשנת 2008. בשנים 2021–2022 חלה עלייה חדה בתשואה להון – בין היתר, בעקבות העלייה ברווחי הבנקים – ובסוף 2022 התשואה להון היא **16.4%** – התשואה הגבוהה ביותר מאז 2006.

לפי סקירת מערכת הבנקאות של הפיקוח על הבנקים, הסיבות **המרכזיות** לגידול הניכר בתוצאות מערכת הבנקאות בשנת 2022 הן:²³

- **אינפלציה גבוהה:** מערכת הבנקאות בישראל מתאפיינת **בעודף** נכסים צמודים למדד המחירים לצרכן על התחייבויות צמודות מדד, ולכן אינפלציה גבוהה גורמת לגידול בהכנסות ריבית בשיעור גבוה מהוצאות הריבית ולעלייה בהכנסות ריבית **נטו** של הבנקים. נכון לדצמבר 2022, עודף הנכסים על ההתחייבויות צמודי מדד היה **כ-93.7 מיליארד ש"ח**, בהשוואה לכ-

²¹ בנק ישראל, [סקירת מערכת הבנקאות לשנת 2020](#), מאי 2021.

²² בנק ישראל, [סקירת מערכת הבנקאות לשנת 2022](#), מאי 2023, עמ' 60. התשואה להון היא היחס בין הרווח הנקי לאחר מס לבין ההון העצמי הממוצע.

²³ בנק ישראל, [סקירת מערכת הבנקאות לשנת 2022](#), מאי 2023, עמ' 59–61.

40.8 מיליארד ש"ח בסוף 2019 – גידול של יותר מפי-שניים. לפי בנק ישראל, מנגנון הצמדה

לאינפלציה בעבור אשראי שניתן לצרכנים הוא **ייחודי** בהשוואה לנהוג במדינות העולם.²⁴

• **עליית הריבית:** כ-85% מהאשראי שניתן על ידי הבנקים הוא בריבית משתנה (התלויה בריבית בנק ישראל). נוסף על כך, חלק ניכר ממקורות האשראי של הבנקים הוא מחשבונות עו"ש (שאינם נושאים ריבית), ועל כן נוצר מצב שלבנקים יש **עודף** נכסים, שהריבית בגינם משתנה עם השינוי בריבית בנק ישראל, לעומת התחייבויות שאינן משתנות באותו הקצב. לכן, כאשר ריבית בנק ישראל עולה, נרשמת עלייה גבוהה בהכנסות הריבית על פני הוצאות הריבית, והכנסות הריבית **נטו** גדלות. נכון לסוף 2022, ההפרש בין נכסים נושאי ריבית להתחייבויות נושאות ריבית היה כ-**563 מיליארד ש"ח** – גידול של כ-36% מדצמבר 2020.

נוסף על כך, יש לציין כי בשנת 2022 היו מספר אירועים חד פעמיים שתרמו כ-**1.6 מיליארד ש"ח** לרווחיות הבנקים: מכירת נכסי נדל"ן ובניינים על ידי פועלים, מזרחי ודיסקונט וכן עסקת מיזוג של לאומי ארה"ב עם בנק אמריקאי.²⁵

1.6 ניתוח מקורות ההון של הגופים הבנקאיים

לגופים הבנקאיים יש מספר מקורות הון שמתוכם הם מעמידים אשראי לציבור, לרבות: פיקדונות הציבור, פיקדונות הממשלה, פיקדונות מבנקים מסחריים אחרים, ני"ע שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר, אג"חים והתחייבויות אחרות. נוסף על כך, הבנקים מקבלים מעת לעת הלוואות מבנק ישראל, כחלק מהמדיניות המוניטרית. בלוח 2 להלן מוצגים היתרה הממוצעת של ההתחייבויות, סכום הוצאות הריבית בגין כל אחד מהמקורות (סך עלות המימון) ושיעור הריבית הממוצעת על כל אחד ממקורות ההון.

לוח 2: סך התחייבויות חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, לפי מקור ולפי תאגיד בנקאי (במיליוני ש"ח)²⁶

2020			2022			בנק	סוג התחייבות
שיעור הוצאות הריבית	הוצאות ריבית	יתרה ממוצעת	שיעור הוצאות הריבית	הוצאות ריבית	יתרה ממוצעת		
-0.35%	-1,053	299,984	-1.17%	-4,404	377,281	לאומי	פיקדונות הציבור
-0.47%	-1,042	223,329	-1.36%	-4,025	296,323	הפועלים	
-0.77%	-1,316	170,830	-1.88%	-4,168	222,075	מזרחי	
-0.43%	-731	169,647	-1.08%	-2,305	213,497	דיסקונט	
-0.29%	-202	69,502	-1.28%	-1,112	86,763	הבינלאומי	
-0.47%	-4,344	933,292	-1.34%	-16,014	1,195,939	סך הכול	אג"ח
-1.88%	-374	19,935	-4.63%	-1,073	23,165	לאומי	
-1.58%	-401	25,312	-5.54%	-1,483	26,765	הפועלים	
-1.22%	-380	31,062	-5.13%	-1,744	34,009	מזרחי	
-2.51%	-296	11,813	-4.15%	-543	13,089	דיסקונט	
-0.81%	-33	4,099	-5.69%	-229	4,022	הבינלאומי	
-1.61%	-1,484	92,221	-5.02%	-5,072	101,050	סך הכול	

²⁴ בנק ישראל, [סקירת מערכת הבנקאות בישראל למחצית שנת 2022](#), נובמבר 2022, עמ' 1.

²⁵ בנק ישראל, [סקירת מערכת הבנקאות לשנת 2022](#), מאי 2023, עמ' 59.

²⁶ הבורסה, [דוחות כספיים של התאגידים הבנקאיים](#), לוח 96-630 – יתרות ממוצעות ושיעורי ריבית התחייבויות, כניסה: 29 במאי 2023. מקורות אחרים: פיקדונות הממשלה, פיקדונות בנקים מסחריים, היירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר והתחייבויות אחרות.

2020			2022			בנק	סוג התחייבות
שיעור הוצאות הריבית	הוצאות ריבית	יתרה ממוצעת	שיעור הוצאות הריבית	הוצאות ריבית	יתרה ממוצעת		
-0.11%	-3	2,847	-0.06%	-11	16,953	לאומי	פיקדונות מבנק ישראל
-0.32%	-1	309	0.00%	0	4,166	הפועלים	
-	-	-	-	-	-	מזרחי	
-0.10%	-2	2,083	-0.07%	-7	9,731	דיסקונט	
-0.17%	-1	587	-0.07%	-3	4,196	הבינלאומי	
-0.12%	-7	5,826	-0.06%	-21	35,046	סך הכול	
-0.31%	-22	7,195	-0.94%	-96	10,167	לאומי	מקורות אחרים
-0.48%	-19	3,968	-1.74%	-245	14,102	הפועלים	
-0.53%	-12	2,267	-0.39%	-43	11,129	מזרחי	
-0.87%	-60	6,906	-2.17%	-152	7,019	דיסקונט	
-0.40%	-5	1,253	-1.27%	-14	1,101	הבינלאומי	
-0.55%	-118	21,589	-1.26%	-550	43,518	סך הכול	
-0.44%	-1,452	329,961	-1.31%	-5,584	427,566	לאומי	סך הכול התחייבויות נושאות ריבית
-0.58%	-1,463	252,918	-1.69%	-5,753	341,356	הפועלים	
-0.84%	-1,708	204,159	-2.23%	-5,955	267,213	מזרחי	
-0.57%	-1,089	190,449	-1.24%	-3,007	243,336	דיסקונט	
-0.32%	-241	75,441	-1.41%	-1,358	96,082	הבינלאומי	
-0.57%	-5,953	1,052,928	-1.41%	-21,657	1,375,553	סך הכול	

בלוח אפשר לראות את הדברים הללו:

- סך כול ההתחייבויות נושאות ריבית של חמש הקבוצות הבנקאיות בשנת 2022 היה כ-**1.37 טריליון ש"ח**; הוצאות הריבית בגין היו כ-**21.7 מיליארד ש"ח**, כלומר שיעור הוצאות הריבית הממוצע היה **1.41%**. בהשוואה לשנת 2020, חלה עלייה של **0.85 נקודות האחוז** בשיעור עלויות מקורות המימון, בין היתר, כאמור בגין עליית ריבית בנק ישראל והעלייה בריבית על פיקדונות הציבור, שהובילה גם להסטת כספים מפיקדונות שאינם נושאי ריבית לפיקדונות נושאי ריבית.
- סוגי ההתחייבויות נושאות הריבית מתפלגים כך: כ-**1.19 טריליון ש"ח** הם בפיקדונות הציבור – כ-**87%**, כ-**101 מיליארד ש"ח** הם באג"ח בנקאיות – **7.3%**, כ-**43.5 מיליארד ש"ח** הם ממקורות אחרים (ני"ע, בנקים מסחריים והתחייבויות אחרות) – **3.2%** וכ-**35 מיליארד ש"ח** הם מפיקדונות בנק ישראל – **2.5%**. על פי בנק ישראל, סכום זה של פיקדונות מבנק ישראל הוא יתרות של הלוואות מוניטריות שניתנו בתקופת הקורונה (כפי שיוסבר להלן).
- סוגי ההתחייבויות לפי שיעור העלות שלהן מהיקר לזול: **אג"ח בנקאיות**: שיעור עלות המימון הממוצע בשנת 2022 היה **5.02%** – עלייה של **3.41 נקודות האחוז** בהשוואה לשנת 2020; **פיקדונות הציבור**: **1.34%** בשנת 2022 – עלייה של **0.87 נקודות האחוז** בהשוואה לשנת 2020; **מקורות אחרים**: **1.26%** בשנת 2022 – עלייה של **0.72 נקודות האחוז** לעומת 2020 ופיקדונות מבנק ישראל בשיעור עלות ממוצע של **0.06%** בשנת 2020. בעשורים האחרונים רוב הרפורמות בענף הבנקאות נעשו לשם הגברת התחרות בתחום האשראי²⁷ ועמלות הבנקים²⁸ ופחות בתחום הפיקדונות הבנקאיים.

²⁷ משרד האוצר, [הוועדה להגברת התחרותיות בשירותים הבנקאיים והפיננסיים הנפוצים בישראל \(דוח שטרם\)](#), ספטמבר 2016.

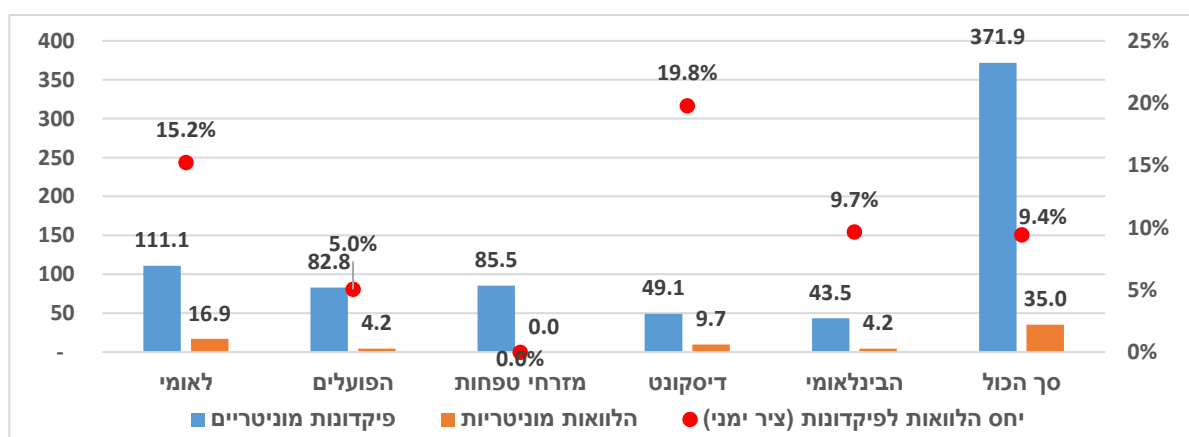
²⁸ ועדת הכלכלה, [ועדת החקירה הפרלמנטרית בעניין עמלות הבנקים](#), יוני 2007.

1.7 הלוואות מוניטריות

אחד הכלים המוניטריים של בנק ישראל ליישום המדיניות המוניטרית הוא השימוש במכרזים מוניטריים בהתאם למצב הנזילות. מכרזים אלו יכולים להיות פיקדונות מוניטריים, שבהם הבנק מציע לגופים הבנקאיים להפקיד אצלו כספים בפיקדונות לטווחים משתנים, כדי לצמצם את היצע הנזילות. לחלופין, כאשר נדרשת אספקת נזילות למערכת הבנקאית לעמידה בחובת הנזילות המוטלת עליה בהתאם לחוק, הוא מציע **הלוואות מוניטריות** לטווחים קצרים, של עד שבוע, תמורת ריבית הקרובה לרמה של ריבית בנק ישראל. כנגד הלוואות אלו מעמידים הבנקים ביטחונות, כגון: אג"ח ממשלתיות, מק"מים, אג"ח חברות ופיקדונות בבנק ישראל. מאז שנת 2008 יש במערכת הבנקאית עודפי נזילות גבוהים, ולכן בפועל המכרזים השוטפים שבנק ישראל מפרסם הם מכרזי פיקדונות מוניטריים, שנועדו לספיגת הנזילות הקיימת, וכדי להשיג את רמת הריבית הרצויה.²⁹ לפי בנק ישראל, הלוואות מוניטריות הן כלי ליישום המדיניות ולא כלי שנועד לשמש כמקור מימון למערכת הבנקאית. בעשור האחרון לא נעשה בו שימוש, כך שבנקים לא נהנים מהלוואות מוניטריות בעלויות נמוכות בפועל.³⁰

נציין כי במהלך משבר הקורונה נעשה שימוש בהלוואות מוניטריות לטווח ארוך, בכפוף להעמדת אשראי לעסקים קטנים וזעירים, כאשר במסגרת תוכנית זו ניתנו, במספר פעימות, הלוואות לתקופות של 3-4 שנים בריבית 0.1%-0.1%. היקף הלוואות שניתנו במסגרת תוכנית זו היה 40 מיליארד ש"ח, והיא הסתיימה ביולי 2021.³¹ בתרשים 15 אפשר לראות את יתרת הפיקדונות המוניטריים וההלוואות המוניטריות, כפי שהם משתקפים במאזן חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, נכון לסוף מרץ 2023.

יתרת פיקדונות והלוואות מוניטריות, חמש הקבוצות הבנקאיות, מרץ 2023 (במיליארדי ש"ח)³²

²⁹ בנק ישראל, [הלוואות מוניטריות](#), כניסה: 29 במאי 2023.

³⁰ מימי רגב, בנק ישראל, שיחת טלפון, 29 במאי 2023.

³¹ בנק ישראל, [דיווח חודשי בדבר התכניות שבנק ישראל מפעיל בשווקים הפיננסיים לאור משבר הקורונה](#), נובמבר 2021. במסגרת תוכנית זו הועמדו גם משכנתאות כבטוחה להלוואות שניתנו.

³² הבורסה, [דוחות כספיים של התאגידים הבנקאיים](#), כניסה: 30 במאי 2023.

בתרשים אפשר לראות כי נכון לסוף מרץ 2023 הייתה יתרת הפיקדונות המוניטריים במאזני הבנקים כ-372 מיליארד ש"ח, לעומת כ-35 מיליארד ש"ח של הלוואות מוניטריות. היחס בין הלוואות לפיקדונות מוניטריים הוא אפוא 9.4% – נתון המלמד על עודפי נזילות. כאמור, כ-35 מיליארד ש"ח הוא בגין הלוואות מוניטריות, שנלקחו במסגרת תוכנית מיוחדת בתקופת משבר הקורונה.

2. חברות כרטיסי האשראי וארנקים דיגיטליים

מקורות ההון של חברות כרטיסי אשראי נחלקים לשני סוגים עיקריים: אשראי מבנקים וגיוס כספים דרך שוק ההון באמצעות אגרות חוב. בפרק זה נעסוק בחברות כרטיסי האשראי שהופרדו מהבנקים: מקס וישראלכרט.

2.1 תוצאות חברות כרטיסי האשראי

בלוח 3 להלן מוצגות תוצאות חברות כרטיסי האשראי המופרדות בשנים 2018–2022.

לוח 3: הכנסות ריבית נטו, רווח נקי וסך נכסי חברות כרטיסי האשראי 2018–2022 (במיליארדי ש"ח)³³

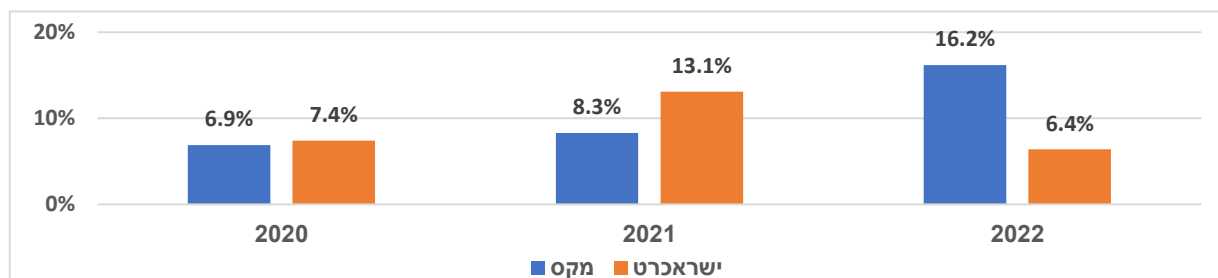
נתון	חברה	2018	2019	2020	2021	2022
סך נכסים	MAX	15,983	12,553	14,024	13,590	14,251
	ישראלכרט	21,989	24,720	23,917	22,436	22,683
	סך הכול	37,972	37,273	37,941	36,026	36,934
רווח נקי	MAX	178	72	94	118	248
	ישראלכרט	318	244	93	343	155
	סך הכול	496	316	187	461	403
הכנסות ריבית נטו	MAX	307	315	343	368	555
	ישראלכרט	312	376	433	430	565
	סך הכול	619	691	776	798	1,120

בלוח אפשר לראות כי סך נכסי חברות כרטיסי האשראי בשנת 2022 היה כ-37 מיליארד ש"ח – כ-61% של חברת ישראלכרט וכ-39% חברת MAX. סך הרווח הנקי היה כ-403 מיליון ש"ח וסך הכנסות הריבית נטו היו כ-1.12 מיליארד ש"ח. אפשר לראות כי בשנת 2022 חל גידול של כ-40% בהכנסות ריבית נטו של חברות כרטיסי האשראי, בין היתר, בעקבות עליית ריבית בנק ישראל בשנה זו.

בתרשים 15 להלן מוצגת התשוואה להון של חברות כרטיסי האשראי MAX וישראלכרט בשנים 2020–2022.

³³ חברת מקס, [דוח כספי לשנת 2022](#); חברת ישראלכרט, [דוח כספי לשנת 2022](#).

תרשים 15: התשואה להון של חברות כרטיסי האשראי MAX וישראלכרט (באחוזים)³⁴

אפשר לראות כי התשואה להון של חברת מקס בשנת 2022 הייתה גבוהה – **16.2%**, דומה לתשואה להון של מערכת הבנקאות בשנה זו. עם זאת, התשואה להון של חברת ישראלכרט הייתה נמוכה – **6.4%**. כלומר, התשואה המשוקללת של שתי חברות כרטיסי האשראי הייתה נמוכה מהתשואה להון של מערכת הבנקאות בשנת 2022. נציין כי עבור חברת ישראלכרט חושבה גם התשואה להון רק עבור מגזר המימון (מתן אשראי ללקוחות). במגזר זה התשואה להון הייתה **17.3%**³⁵.

2.2 עלות מקורות ההון של חברות כרטיסי האשראי

בשנת 2015 שונה סעיף 21 בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, כך שגם גופים חוץ-בנקאיים יוכלו לגייס אג"ח (תיקון זה מכונה "חוק נאווי", על שם אחת החברות הציבוריות בשוק החוץ-בנקאי). עם זאת, גיוס האג"ח נותר תחת מגבלות של תקרת גיוס של עד **2.5 מיליארד ש"ח** (בשנת 2018 תקרה זו הועלתה ל-**5 מיליארד ש"ח**), וכן האיסור על מתן אשראי לגופים גדולים (בעלי מחזור של יותר מ-400 מיליון ש"ח) או מתן אשראי לדיור (משכנתאות).³⁶ בשנת 2021 היקף גיוסי האג"ח של גופים חוץ-בנקאיים היה כ-**3.1 מיליארד ש"ח**, לעומת כ-**808 מיליון ש"ח** בשנת 2018 – גידול של כ-**287%**.³⁷

ב-5 ביולי 2022 נוסף תיקון לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, כך שהתקרה של גיוס אג"ח לגופים חוץ-בנקאיים הועלתה ל-**15 מיליארד ש"ח** לתאגידים שיציבותם מוסדרת ומפוקחת. במסגרת זו הותר להם גם להנפיק ניירות ערך מסחריים סחירים שאינם קצרים מ-270 יום. כלומר, מדובר בשלב זה בחברות כרטיסי האשראי ישראלכרט, מקס וכאל. לתאגידים שאינם מוסדרים ומפוקחים יציבותית הושארה התקרה ב-5 מיליארד ש"ח. נוסף על כך, הוסרו המגבלות, בין היתר, על מתן אשראי לגופים גדולים (עם מחזור של יותר מ-400 מיליון ש"ח) **ומתן אשראי לדיור**.³⁸

³⁴ חברת מקס, [דוח כספי לשנת 2022](#); חברת ישראלכרט, [דוח כספי לשנת 2022](#).

³⁵ חברת ישראלכרט, [דוח כספי לשנת 2022](#).

³⁶ ועדת הכספים, [מצגת של משרד האוצר](#), דוא"ל, 25 בינואר 2022.

³⁷ שם.

³⁸ מאגר החקיקה הלאומי, [חוק הבנקאות \(רישוי\) \(תיקון מס' 28\)](#), התשפ"ב-2022, יולי 2022.

כאמור, מקורות ההון העיקריים של חברות כרטיסי האשראי הם אשראי מבנקים וגיוס אג"ח דרך שוק ההון (שכאמור, לאחר תיקון חוק הבנקאות, צפוי לגדול). בלוח 4 להלן מוצגים היתרה הממוצעת של ההתחייבויות, סכום הוצאות הריבית בגין כל אחד מהמקורות (עלות המימון) ושיעור הריבית הממוצעת על כל אחד ממקורות ההון של חברות כרטיסי האשראי המופרדות.

לוח 4: התחייבויות חברות כרטיסי האשראי המפורדות, לפי מקור ולפי חברה (במיליוני ש"ח)³⁹

סוג התחייבות	חברה	2022			2020		
		יתרה ממוצעת	הוצאות ריבית	שיעור הוצאות הריבית	יתרה ממוצעת	הוצאות ריבית	שיעור הוצאות הריבית
אשראי	מקס	4,162	-106	-2.55%	3,661	-34	-0.93%
מתאגידים	ישראלכרט	435	-22	-5.06%	4,388	-38	-0.87%
בנקאיים	סך הכול	4,597	-128	-2.78%	8,049	-72	-0.89%
אגרות חוב	מקס	218	-10	-4.59%	1,623	-37	-2.28%
	ישראלכרט	521	-9	-1.73%	1,001	-17	-1.70%
	סך הכול	739	-19	-2.57%	2,624	-54	-2.06%
סך הכול	מקס	4,380	-116	-2.65%	5,284	-71	-1.34%
	ישראלכרט	956	-31	-3.24%	5,389	-55	-1.02%
נושאות ריבית	סך הכול	5,336	-147	-2.75%	10,673	-126	-1.18%

בלוח אפשר לראות את הדברים הבאים:

- סך ההתחייבויות נושאות הריבית בשנת 2022 היה כ-5.3 מיליארד ש"ח, ובגין שולמו הוצאות ריבית בסכום של כ-147 מיליון ש"ח. שיעור הוצאות הריבית היה אפוא 2.75%. בהשוואה לשנת 2020 חלה עלייה של כ-1.6 נקודות האחוז בעלויות מקורות המימון של חברות כרטיסי האשראי.
- ההתחייבויות נושאות הריבית מתפלגות כך: כ-4.6 מיליארד ש"ח אשראי מתאגידים בנקאיים – כ-86%, שבגין שולמו הוצאות ריבית בסכום של כ-128 מיליון ש"ח. שיעור הוצאות הריבית המשוקלל של שתי חברות היה אפוא 2.78%. כ-739 מיליון ש"ח (כ-14%) נוספים הן התחייבויות בגין אגרות חוב שהונפקו וכתבי התחייבויות נדחים, שבגין שולמו הוצאות ריבית של כ-19 מיליון ש"ח. שיעור הוצאות הריבית היה אפוא 2.57%.

2.3 ארנקים דיגיטליים

במסגרת חוק התוכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024), התשפ"ג-2023 שאושר במאי 2023 בכנסת, חוקק חוק הסדרת העיסוק בשירותי תשלום וייזום תשלום, התשפ"ג-2023. בחוק זה מוסדר העיסוק בשירותי תשלום הניתנים על ידי גופים חוץ-בנקאיים, כגון: שירות ייזום תשלומים, סליקה של פעולות תשלום, הנפקה של אמצעי תשלום וכן העברת תשלומים מחשבון לחשבון.

³⁹ חברת מקס, דוח כספי לשנת 2022; חברת ישראלכרט, דוח כספי לשנת 2022. יש לציין כי בהתחייבויות חברת מקס יש גם סכום של כ-20 מיליון ש"ח בגין התחייבויות אחרות, ששיעור התשואה בעבורו היה גבוה מאוד – כ-110% – ואינו מוצג בטבלה.

סעיף 22(ז) בהצעת החוק המקורית **אסר** על אפשרות של מתן ריבית על ידי חברות תשלומים ללקוחות בעבור יתרת זכות בחשבון תשלום. למעשה מדובר על מתן ריבית על מעין פיקדונות שעשויים להיות מוצעים על ידי ארנקים דיגיטליים (אפליקציות של העברת תשלומים). בדברי ההסבר לסעיף זה נכתב כי מטרת העברת תשלומים וקיומה של יתרת זכות בחברת תשלומים היא לביצוע פעולות תשלום ולא לצורכי חיסכון, בדומה לפיקדון בנקאי. יתר על כן, הועלה החשש כי חברת התשלומים תמנף כספים אלה לצורך מתן אשראי ללא פיקוח ראוי.⁴⁰

במהלך דיוני הוועדה למיזמים ציבוריים בנושא הצעת החוק, הוחלט להוריד מנוסח החוק את הסעיף האוסר לחלוטין ריבית על יתרת זכות בארנקים דיגיטליים, למרות התנגדות נחרצת של בנק ישראל להורדתו. במקומו, נוספו סייגים לסעיף, לצורך שמירת כספי הלקוחות, כך שכספי הלקוחות יישמרו בחשבון ייעודי. עוד נקבע כי יש להסמיך את שר האוצר, בהתייעצות עם הנגיד, לקבוע תקנות נוספות להגנה על כספי הלקוחות.⁴¹

⁴⁰ [הצעת חוק התוכנית הכלכלית \(תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024\)](#), התשפ"ג-2023, מרץ 2023, עמ' 386-387.

⁴¹ הכנסת, הוועדה למיזמים ציבוריים, הודעות לעיתונות, [החקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023-2024](#), 11 במאי 2023.